Bevaringsforeningen for Silkeborg Kommune

Årsberetning for regnskabsåret 2024

Skal man være aktiv i en forening der har succes, og for hver indsats man fortager sig, kan høste gevinsten straks, så skal man være aktiv i f.eks. en musikforening eller en fitnessklub, og ikke en bevaringsforening. Trods det er der en lille skare af mennesker der bruger en del af deres fritid for at arbejde med at bevare vores byggede kulturarv.
I kampen for bevaring af vores kulturarv, er man oppe imod kræfter der oftest har den modsatte dagsorden. Private investorer ser store penge i byggeprojekter i Silkeborg og politiker har en indbygget angst for at stå i vejen for en mulig vækst i kommunen. Det største offer i den kombination er vores ældre og bevaringsværdige bygninger.

Vi har i årets løb haft berøring med ti konkrete sager – se oversigten nedenfor. Ud af disse kan kun tre betegnes som succeshistorier: Byfortætningen på Smedebakken er blevet stoppet, Lysbro stationsbygning er indtil videre reddet, og hjørneejendommen ved Drewsensvej og Hostrupsgade er blevet udbygget med et godt resultat. De resterende syv sager er endt med enten nedrivning eller nybyggeri, som ikke tager hensyn til den eksisterende arkitektur.

At kæmpe sag for sag er både tidskrævende og ineffektivt. En langt bedre løsning er at få udarbejdet bevarende lokalplaner for ældre bydele og kvarterer. Dette har vi gentagne gange påpeget – både i debatindlæg og gennem direkte henvendelser til kommunen og dens politikere. Desværre prioriteres dette arbejde lavt, primært fordi vækst og stigende befolkningstal lægger beslag på forvaltningens tid og ressourcer.

Vi har undersøgt, hvor mange og hvilke lokalplaner der blev vedtaget i Silkeborg kommune i perioden 2014-2024. I alt har politikerne vedtaget 147 lokalplaner, hvoraf knap 60% er til boligområder, og lidt over 40% er til center-, erhvervs- eller offentlige formål.
Under 1% – kun én ud af de 147 – omhandler vedtagelsen af en bevarende lokalplan for et eksisterende boligområde.

Vi får mange nye beboere i Silkeborg Kommune, og der er naturligvis behov for at udarbejde lokalplaner og dermed sikre boliger til dem. Dog er der en tydelig skævvridning i antallet af lokalplaner for nye bebyggelser sammenlignet med nye lokalplaner for eksisterende, ofte bevaringsværdige boligområder.
Det handler ikke kun om vækst, men også om at vedligeholde og bevare det allerede eksisterende.

I løbet af 2024 har de været en bevægelse i gang med slagordet ”Bevar eller Forklar”. Ønsket er at nedbringe vores CO2 udledning og byggeaffaldsmængde, men også at bevare vores kulturarv. I dag er det svært for en kommune af give et nedrivningsforbud til en bygning idet kommunen, i specielle tilfælde, risikerer af få pålagt at overtage bygningen. Det betyder at forvaltning og politiker helst undlader at give forbud mod nedrivning.
Vi håber, og har også erfaret, at ”Bevar eller Forklar” principperne er på vej gennem folketinget, forhåbentlig med ny lovgivning til følge.

Året 2024 har også budt på et samarbejde med lokalrådet i Kjellerup. Lokalrådet kunne godt se at flere af de gamle huse i Kjellerup midtby lige så stille blev forvandlet væk fra deres oprindelige udseende. Det resulterede i 2023 i en byvandring i midtbyen og et møde hvor vi informerede lokalrådet om de muligheder der var for at bevare byens gamle huse. I 2024 har vi haft løbende dialog med lokalrådet.

På landsplan har vi fået en ny sekretariatschef i Landsforeningen for Bygnings- og Landsskabskultur (nu By og Land Danmark). Den tidligere chef, arkitekt Nanna Uhrbrand forlod stillingen i 2024. D. 1. marts tiltrådte Stefanie Høy Brink som sekretariatschef. Det er både en faglig stærk kapacitet, der sætter sig i stolen, men også en ny sekretariatschef med en bred erfaring, der passer godt ind i landsforeningens arbejde med civilsamfundets engagement i bygnings- og landskabskulturen. Stefanie Høy Brink, der er uddannet etnolog, kommer fra en ansættelse som inspektør på Københavns Museum, hvor hun har haft ansvaret for arbejdet med den byggede kulturarv, dvs. lokalplaner, byggesager og bevaringsværdige bygninger.

På vegne af Bevaringsforeningen for Silkeborg kommunes bestyrelse

Ejgil Prinds, formand

15. maj 2025

Et udpluk af sager som Bevaringsforeningen har behandlet 2024.

Linågyden 8

Slingrekurs eller planlægning. Det er den måde som vi betegner hele sagen om det stråtækte hus i Linå. Først gav Plan- og Vejudvalget et nedrivningsforbud, som ved et efterfølgende møde blev ændret til at huset gerne måtte nedrives. Bevaringsforeningen og Landsforeningen for Bygnings- og Landsskabskultur indsendte høringssvar, men lige meget hjalp det.
Find høringssvarene her

I år havde Bevaringsforeningen et debatindlæg i Midtjyllands Avis
Find debatindlægget her

En julegave til Silkeborg

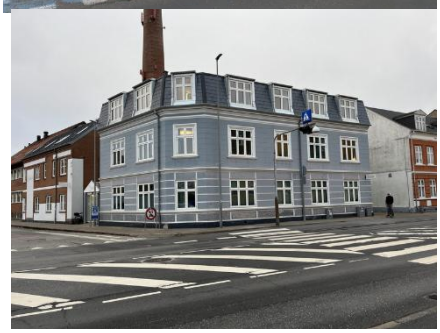

Hjørneejendommen på Drewsensvej og Hostrupsgade har i år fået et særdeles vellykket løft. Ejer har udskiftet det oprindelige tag med en tagetage udført som mansardtag og med velproportioneret vinduespartier, der tilfører bygningen en ekstra elegance. Ejendommens facade fremstår stort set som ved opførelsen i 1906, bortset fra at den oprindelige hjørnebutik nu er omdannet til beboelse.

At bygge oven på eksisterende bygninger, som det er gjort her, var en almindelig form for byfortætning i Silkeborg i byens første hundrede år. De seneste 60 år er byfortætning desværre ofte blevet forbundet med nedrivning og nybyggeri.

Frederiksberggade nr. 13 og 15 har fået tilladelse til nedrivning

Bygningen på Frederiksberggade 13 blev opført i 1924 af arkitekt Edvard Jensen, som også stod bag Hjejlekiosken. Frederiksberggade 15 blev bygget i 1910.

Begge bygninger ligger i et område, der er udpeget som et Bevaringsværdigt Bykvarter. I kommuneplanen understreges det, at: "bygninger, anlæg og strukturer, der er væsentlige for kvarterets bevaringsværdi, så vidt muligt bevares."

Trods dette er de to over 100 år gamle bygninger, som fremstår i god stand, ikke vurderet som væsentlige for kvarterets bevaringsværdi. Og hvorfor ikke?

Plan- og Vejudvalget blev orienteret om nedrivningsansøgningen på deres møde i november i år, men tog ingen yderligere skridt i sagen.

Da området ikke er lokalplanlagt, giver kommuneplanen ejeren mulighed for at opføre ny bebyggelse på de to grunde. Ifølge kommuneplanrammen kan der bygges op til 5 etager med en højde på op til 22 meter.

Landlystvej 41

Landlystvej kan historisk føres tilbage til landejendommen Landlyst, hvis stuehus stadig eksisterer.

Den ældste ejendom på vejen er fra 1862 (Landlyst), men langt de fleste ejendomme på Landlystvej blev opført i perioden 1900 til 1945, med enkelte byggerier fra 60erne, og et enkelt fra 2007.

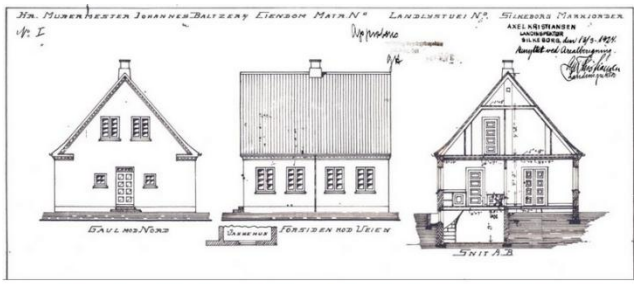

K.P. Kristjansens originale tegning fra 1924 af huset. I 1975 blev huset udsat for en større ombygning hvor vinduer og tag blev skiftet, og en ny tilbygning mod haven. Kilde: Byggesagsarkiv

I arkiverne kan vi se at det var murermester Johannes Baltzer der hyrede arkitekt K. P. Kristjansen til at tegne huset på Landlystvej 41 tilbage i 1924. Et hus af en god kvalitet, som må forventes at have en levetid langt over de 100 år som huset fik.

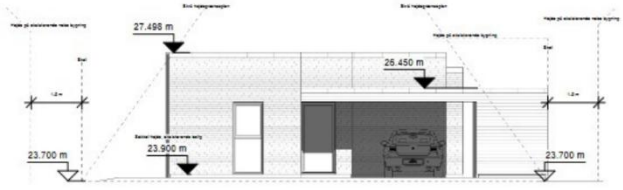

Tegning at det planlagte ny byggeri set fra gaden. Kilde: Byggesagsarkiv

Den nuværende ejer købte huset i april 2024, og i begyndelsen af oktober fik ejeren en nedrivningstilladelse, og huset er nu allerede nedrevet. Alle tilladelser var givet administrativt uden byrådets involvering. Nu står der et nyt kubistisk hus som arkitektonisk ikke passer ind i gadens eksisterende arkitektur.

Læs mere her

Tværgade 7

K/S Papirfabrikken har søgt om at opføre nyt byggeri på adressen Tværgade 7. Det nye byggeri er på 4½ etager og er derfor en del højere end de øvrige bygninger på Tværgade, og bliver opført i en arkitektur der ikke stemmer overens med det er allerede eksistere på gaden.

Den planlagte butiksfacade på det nye byggeri på Tværgade 7 passer bedre til miljøet i Herning Centret end til det omkringliggende miljø i Tværgade.
Hvorfor ikke hente inspiration fra facaden, som den oprindeligt så ud i 1895? Se billede.
Havde der eksisteret en lokalplan for Tværgades østlige side, ville der sandsynligvis stå, som i en nærliggende lokalplan, at "facader skal udformes med en tydelig base i stueetagen og evt. 1. sal".
Læs mere her

Ågade 16

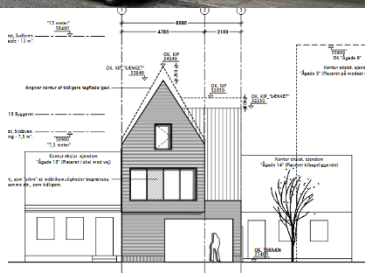

Ejeren af Ågade 16 har søgt om nedrivningstilladelse for derefter af opføre et nyt hus i en størrelse og design der afviger kraftigt fra det der er dominerende for gaden.
I første omgang fik ejeren et nej fra Plan- og Vejudvalget med den begrundelse at byggeprocenten blev overskrides meget, indblikket til naboerne bliver for væsentlig og skyggegener skal mindskes. Ejer har efterfølgende reduceret højden med 70 cm og søgt igen, hvorefter han fik tilladelse. Husets arkitektur og dominerende udseende blev der ikke ændret på. Byggeprocenten, indblikket til naboerne og skyggegener er stadig de samme.
Læs mere her

Pottemagerens hus på Frederiksberggade 10 bliver nu nedrevet

Pottemagerens hus på Frederiksberggade 10 bliver nu nedrevet på trods af at huset er fra 1877, ligger i et bevaringsværdigt bykvarter og har en historisk betydning for byen. I huset har virket pottemagere i tre generationer fra 1894 til 1964, hvor familien Nielsen har skabt lertøj til mange formål. Asger Jorn har haft sin daglige gang på stedet og lært pottemagerkunsten først i 1933, og senere i 1953, og Anton Rosen har fået fremstillet sine egen designede jydepotter på stedet.
Nu ligger der et 5 etagers beboelseshus på grunden.
Læs Keld Dalsgaard Larsens beretning om pottemageren på Frederiksberggade.

Byfortætning på Smedebakken

27 til 33 lejligheder fordelt på tre ejendomme i tre til fire etagers højde.
Det var, hvad byggefirmaet Wils A/S, Sweco Architects og en privat investorgruppe ønsker at opføre på Smedebakken 8, 12 og 14 omme bag de eksisterende ejendomme.
Formanden for plan- og vejudvalget, Martin Jakobsen (K), ser positivt på planen for de nye boliger.
I maj måned havde Bevaringsforeningen et debatoplæg i Midtjyllands Avis, som formodelig ændrede den politiske vilje til projektet. Læs debatindlægget her.
I november besluttede Plan- og Vejudvalget at der ikke skulle igangsættes en lokalplan der muliggjorde byggeriet.

Rytterskolen på Linågyden 7 bliver sat til salg

Silkeborg kommune har udbudt skolen til salg indtil d. 11. marts 2024. Ejendommen udbydes uden mindstepris.
Silkeborg Kommune forbeholder sig retten til at forkaste alle indkomne bud.
Skolen blev købt af Frifeldt&Lauridsen ApS for 32.000 kr.
Ejeren har muligvis opgivet at gøre noget, og huset har en overgang været til salg igen. Pris 296.000 kr. Hvad status er på nuværende tidspunkt er uvis.
læs mere her

Lysbro stationsbygning er reddet, muligvis.

Forhistorie kort fortalt. Ejeren af stationsbygningen i Lysbro har i 2021 søgt kommunen om nedrivningstilladelse, som han ikke fik. Årsagen er at stationsbygningen er nævnt i lokalplanen for området, som siger at den ikke må nedrives eller ændres.
Ejeren har derfor påstået at kommunen derfor havde overtagelsespligt iht. planlovens §49. Det mente Silkeborg kommune ikke at de skulle, så ejeren indbragte sagen for taksationskommissionen der i marts 2023 kom med den afgørelse, at kommunen ikke var overtalelsespligtig.

Sidste nyt.

Ejer indbragte derfor sagen til overtaksationskommissionen for Århus og Holstebro, som kom med en kendelse december 2023 som stadfæster taksationskommissionens kendelse fra marts 2023. Det vil sige at kommunen ikke har overtagelsespligt, og kommissionens begrundelse er bl.a. at ejer siden 2001 har været bekendt med lokalplanens indhold.

Som en vigtig detalje kan nævnes, at taksationskommissionen i deres afgørelse lægger vægt på at stationsbygningens dårlige vedligeholdelsestilstand ikke er afgørende for at kommunen skal overtage bygningen. Der vil sige at hvis en bevaringsværdig bygning er misligholdt, så er det ejers eget problem, og skal ikke være afgørende for om der kan gives nedrivningstilladelse eller ikke.

Konklusionen er at Lysbro stationsbygning fra 1923 ikke må nedrives eller ændre udseende. Men hvad bygnings ejer, MELA Holding med advokat Poul Holmgård som direktør og ejer, nu vil gøre, ved vi ikke.